

Översyn och uppdatering av den nationella strategin mot hiv/aids och vissa andra sjukdomar

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, människohandel, våld i hederns namn, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende på etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor och tjejer även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattande synpunkter

Roks väljer att endast ha synpunkter på avsnittet "Personer utsatta för prostitution" (sid 49-52). Roks har sedan länge synliggjort att kvinnor och tjejer i prostitution är en form av mäns våld mot kvinnor. Roks var med och drev fram sexköpslagen i Sverige, som kriminaliserar den som köper sexuella tjänster, det vill säga köper en annan människas kropp. Det är en bra lag som står på de utsattas sida och markerar att den som väljer att köpa sex begår ett brott. Roks fortsätter att synliggöra vissa speciellt utsatta grupper av kvinnor och tjejer i prostitution. Det handlar om kvinnor i missbruk som utnyttjas sexuellt i utbyte mot droger, kvinnor och tjejer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning, samt tjejer som utnyttjas sexuellt där betalning kan vara i form av bostad eller andra sorts varor. Den största gruppen kvinnor, tjejer och barn i prostitution är utsatta för människohandel.

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål skulle inte vara en så lukrativ marknad om det inte fanns en efterfrågan från män att kunna utnyttja kvinnor och tjejer sexuellt. Majoriteten män som köper sexuella tjänster har partner och barn. Männerna som köper kommer från alla samhällsklasser och yrkeskategorier, och representerar ett tvärsnitt av den manliga vuxna befolkningen i Sverige. Motiven varierar, men en negativ kvinnosyn samt känslomässig oförmåga och flykt tycks ofta finnas i grunden.

Översynen pekar på att kvinnor och HBTQ-personer, oberoende av könsidentitet, som säljer sex ofta är utsatt för sexuellt våld och tvång. Det sexuella risktagandet är speciellt högt bland de unga.

I översynen poängteras också att personer som köper sex behöver känna till lagstiftningen som förbjuder köp av sexuella tjänster och få kunskap om kopplingen till organiserad brottslighet och människohandel. De behöver också, utifrån ett hiv- och STI-förebyggande perspektiv, få kunskap om smittorisker, kondomanvändning och vikten av att testa sig. Översynen identifierar ett behov av att ha fokus på normer och värderingar om frågor som maskulinitet och jämställdhet i relation till sex mot ersättning. Den analysen stämmer överens med Roks värdegrund där vi ser kopplingen mellan patriarkal kvinnosyn, könsmaktsordningen och prostitution. Personer som köper sex är nästan uteslutande män. Rapporten lyfter fram studier som gjorts bland köpare av sex som visar att det sexuella risktagandet är högt och att kondom sällan används vid sex med fast partner.

Övergripande synpunkter

I Sverige har vi en lagstiftning sedan 1999 som kriminaliserar köp av sexuella tjänster, men lagen efterföljs inte och resurser för att kunna lagföra köpare är undermåliga. De sakkunniga rapporterar dessutom att sexköparna blir allt yngre.

Det har skett en ökning av människohandel för sexuella ändamål i Europa och även i Sverige. Ökningen visar att barn är speciellt utsatta för människohandel. Ensamkommande flyktingbarn anses vara speciellt utsatta, men kunskapen om deras situation är begränsad.

Rapporten konstaterar att den nationella hiv-strategin behöver synliggöra sambandet mellan mäns utnyttjande av personer i prostitution och spridningen av hiv och STI i Sverige. Roks instämmer till fullo i det påståendet. Roks anser även att det finns en stark koppling mellan pornografi och prostitution. Kvinnor som används i framställandet av pornografi utnyttjas ofta även i prostitution.

Rapporten visar med exempel från olika studier att kunskapen om gruppens utsatthet och behoven av insatser har ökat de senaste åren, och att det finns en riskutsatthet vad gäller sexuell hälsa. Civilsamhällets insatser lyfts fram. Även storstadsområdenas verksamheter inom hälso- och sjukvård och socialtjänst har utvecklat sitt hiv-preventiva arbete riktat till köpare och personer i prostitution. Det påpekas dock att insatserna inte är tillräckliga.

Prostitution och män som köper sex förekommer i hela landet och det finns rapporterat att det ökar utanför storstadsregionerna. Kunskapen och framför allt resurserna för att lagföra sexköpare är otillräckliga. Mäns våld mot kvinnor, där utnyttjande av kvinnor i prostitution är en del, medför en stor kostnad för samhället i form av hälso- och sjukvård, samt socialt arbete för de utsatta.

Roks vill därför framföra att den mest verksamma prevention mot spridning av hiv och STI i gruppen personer utsatta för prostitution, är att minska efterfrågan på sexköp genom att använda lagen mot sexköp mer effektivt, arbeta för jämställdhet och mot patriarkala normer och strukturer, bekämpa prostitution och människohandel samt naturligtvis att säkerställa att gruppen nås med hälsobefrämjande och förebyggande insatser i hela landet.

I detta ärende har ordförande Zozan Inci beslutat. Eva Westerholm har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Anna Lena Mellquist deltagit.

Stockholm den 2017-06-27

Zozan Inci
Ordförande Roks